

100293

KOMMENTAR

Et attentat mot Tysklands enhet

Ap 5/4-1991

Av Nils Morten Udgaard

Ingen drapsmann kunne truffet tysk politikk på et mer utsatt sted og på et mer delikat tidspunkt enn terroristen som annen påskedag skjøt ned industrilederen Detlev Rohwedder. Han var mannen som Bonn satte til å lede Øst-Tysklands smertefulle økonomiske omstilling fra sosialistisk kommando-økonomi til vestlig markedsøkonomi. Han var også blitt syndebukk for de mange arbeidsløse i øst og en personifisering av «kapitalismen».

Mordet på Rohwedder har understreket hvor hjelpeløst det tyske samfunn er overfor «tredje generasjon» av RAF-terroristene, som opererer i små og isolerte «revolusjonære celler». Men mordet har også tjent som en siste advarsel for politikere som

ikke har fått grepet på de problemene som Tysklands samling reiser.

Forbundskansler Helmut Kohl har nå avbrutt sin påske- og slankeferie. Han ventes allerede til helgen å reise til det tidligere DDR – for første gang siden valgene 2. desember ifjor. Han vil møte en øst-tysk befolkning som er blitt urolig, ikke fordi den tror at DDR-økonomien og alle arbeidsplassene kunne føres videre som hittil, men fordi et virkelig politisk lederskap er uteblitt. Og det midt i den psykologisk aller vanskeligste fasen i de 16 millioner øst-tyskernes omstilling.

I mars var arbeidsløsheten kommet opp i 9,2 prosent, eller over 800 000 mennesker, mens mer enn to millioner

går på «korttidsarbeide» – mange uten noe å gjøre overhodet. I virkeligheten er trolig omkring en fjerdedel av arbeidstagerne uten jobb, og andelen øker.

Kohl overrasket sine kritikere ved å lose Tyskland frem til en utenrikspolitisk samling med særdeles sikker hånd i 1989-90. Men i innenrikspolitikken har han ikke klart å personifisere den brede solidaritet og gi det lederskap ut over partistriden som «Tysklands annen samling» – den første var i 1871 – nå krever.

Dette til tross for at Bonn har stilt over 100 milliarder D-mark (400 milliarder kroner) til disposisjon for DDR-

området innen utgangen av 1991.

Det Kohl og hans regjering ikke har klart er for det første å formidle en følelse av oppbrudd også i vest, av ekstra innsats, av et fellesskap som også omfatter øst-tyskerne, av optimisme og tillit. I Bonn er politikken aldri kommet ut av sin fastkjørte rutine, med en normal partikrangel som øst-tyskerne ikke forstår. Det har vist seg ytterst vanskelig å forflytte embedsmenn østover, hvor behovet for fagfolk i forvaltningen er påtrengende, fordi få vil forlate «det gode liv» i vest – og regjeringen setter ikke hardt mot hardt.

For det annet er det nå åpenbart at Bonn ikke har hatt noen virkelig politisk og økonomisk gjennomtenkt

plan for hvordan omstillingen i DDR skulle skje. Og regjeringen har vurdert feil på punkt etter punkt: Tilbakeføring av eiendom til tidligere eiere viser seg nå å være en gigantisk barriere for nye investeringer i øst. Privatisering av industrien kan ikke skje så raskt og direkte som Bonn trodde – og slik Rodwedders store holdingselskap Treuhandanstalt fikk ordre om å gjennomføre. Nå skal bedrifter også saneres over tid, selv om dette blir dyrere. Bare de helt håpløse bedriftene skal stenges.

Sammenbruddet i handelen etterat landene i øst gikk over til å operere med hard valuta kom mer overraskende enn

det burde. Tiltak for å møte dette problemet var ikke forberedt. Telekommunikasjonene er fortsatt en flaskehals. Det jobbes hardt, men noe virkelig kriseprogram er ikke kommet på dette feltet heller.

Nå er en slik rask samling av to ulike økonomiske systemer, selv i en nasjon med felles sprog, noe ganske nytt – og feilgrep er uunngåelige. Men de ble sett for sent, og reaksjonene var for forsiktede: Det tok et halvt år fra samlingen 3. oktober, over valgene og regjeringsdannelsen på nyåret, frem til midten av mars, før problemenes omfang for alvor ble anerkjent i Bonn. Der konsentrerte politikere fra alle partier seg om velgerne i vest, for de

utgjør tross alt 80 prosent av velgermassen.

Dette ble mønsteret etterat sosialdemokratens kanslerkandidat ifjor, Oskar Lafontaine, gikk imot den første tysk-tyske samlingsavtalen i mai-juni 1990, og forsøkte å vinne valget ved å appellere til frykten i vest for å måtte avgi goder til tyskerne i øst. Det som måtte ha vært tilstede av vilje til å ofre egne goder i vest til beste for øst-tyskerne, er blitt forspilt i den politiske kampen.

Midt oppe i denne situasjonen, der både en «storkoalisjon» og nyvalg er foreslått, kommer så drapet på Rohwedder. Det har dempet den

politiske debatten og vil muligens bidra til et bredt, tverrpolitisk kompromiss om hvordan samlingen skal håndteres – det motsatte av hva attentatmennene har hatt som mål.

Fagforeningene i vest vil ikke lenger stå bak demonstrasjoner mot arbeidsløsheten i øst, men borgerrettsgruppene som utløste DDRs omveltning vil fortsatt gå på gaten. Ingen arbeidsplasser skal nedlegges før nye er skapt, krever de. Usikkerheten om hvordan den politiske situasjon skal håndteres videre, økes av det faktum at politiet står helt uten spor etter terroristene som drepte Rohwedder – slik de står uten spor etter en serie terrorrapport som går ti år tilbake i tiden.